

A Pásztói Kistérség 3 éves szociális fejlesztési programja

2001. áprilisában Nógrád Megye Pásztói Kistérsége nyerte el a lehetőséget, hogy állami pénzeszköz igénybevételel megtervezze és megvalósítsa 3 éves szociális fejlesztési programját.

A pályázat benyújtásának kezdeményezője, Pásztó Város Önkormányzata vállalta a program gesztori szerepét, ezzel együtt azt, hogy a köztudottan gyenge lábakon álló szociális ellátórendszert (s ez országos viszonylatban is igaz) megerősíti, sőt azt mintaértékű szintre fejleszti.

A projekt már a tekintetben is mintaértékűnek mutatkozott, hogy a kistérség mind a 26 települése egyhangúan támogatta a pályázat benyújtását, amely természetesen nem csak szóbeli, annál inkább pénzügyi elkötelezettséget is jelentett. Bizonyítja ezt, hogy a komoly előkészítő munka eredményeként létrejött fejlesztési terv 34 részprojektet tartalmaz, mely közvetetten a teljes kistérséget, közvetlenül a kistérség 14 települését érinti.

E rövid összegzés után szólni kell a program tervezésének körülményeiről és természetesen magáról a részletes programról.

2001. év márciusában a Nógrád Megyei Területfejlesztési Tanács a Szociális és Családügyi Minisztériummal kötött megállapodás alapján felhívást tett közzé, miszerint lehetőséget ad Nógrád megye valamennyi kistérségi Területfejlesztési Tanácsának, a kistérség három éves szociális fejlesztési programjának elkészítésére vonatkozó pályázat benyújtására.

Tudni kell, hogy a minisztérium a szociális válságkezelő programok keretében Nógrád megyét program-megyeként jelölte ki, ily módon lehetőséget adva egyik kistérségének a program megtervezésére, kivitelezésére.

A felhívásra 4 kistérség nyújtotta be pályázatát, melynek eredményeként a két bíráló szerv, a minisztérium és a tanács egybehangzó döntése alapján a Pásztói Kistérség pályázatát hirdették ki nyertesként.

Jellemző e kistérség példaértékű összefogására, hogy még március hónapban mind a 26 település a pályázati programban való részvételét megerősítendő, elfogadó nyilatkozatot írt alá. Ezt a pályázó kistérségek közül egyedül a pásztói tudta prezentálni.

A következő fázisként a részletes fejlesztési programot kellett kidolgozni, s ezzel egyidejűleg - mivel rohamosan közeledett a második félév - a 2001. évi projektekre külön is el kellett készíteni a pályázatokat.

A gyakorlatilag 2 fős programépítő csoport rohammunkában dolgozott, de a minisztériumnak köszönhetően támaszkodhatott külső szakértők javaslataira, illetve a minisztérium szakemberei is készségesen rendelkezésre álltak.

Tekintettel a munka volumenére, jelentőségére a minisztérium végül is október végét határozta meg a részletes program elkészítésének határidejéül.

Az elkészült, közel 160 oldalas dokumentum értékét mutatja, hogy mind a minisztérium, mind az opponens szervezet szakemberei „uniós szintű, illetve eurokonform” jelzőkkel illették a pályamunkát.

Érdekességként érdemes megjegyezni, hogy egy országos szakmai konferencián, ahol a programunk is napirenden volt, a minisztérium illetékese összehasonlításként bemutatta egy 1991. évi nyertes kistérségi pályázat dokumentációját, amely „írd és mond” 9 oldal terjedelemben készült el. (Akkor ez volt egy nagy volumenű projekt finanszírozásának alapja.) E mellett bemutatta a pásztói kistérség csak addig benyújtott pályázati anyagait, melyek összes dokumentációja meghaladta a 500 oldalt.

Ezek után magáról a programról:

A pályázati anyagban (nevezzük stratégiai programnak) röviden felvázoltuk a kistérség általános helyzetét, illetve a szociális ellátás körülményeit és kritikus pontjait. Erre alapozva építettük fel a fejlesztés lehetséges irányait.

Az ezt követő munkaanyagban (nevezzük második programfázisnak) összefoglaltuk a feltárt hiányosságokra épülő fejlesztési lehetőségeket, célokat, részcélokat, s ezt megvalósítandó konkrét programokat (projekteket) jelöltünk meg, melyhez pénzügyi tervet is mellékelünk.

A végső dokumentumban ezekre építve, illetve a tervezési szakaszban óhatatlanul jelentkező változásokat átvezetve, valamint az időközi szakértői véleményeket is figyelembe véve elkészítettük a kistérség szociális fejlesztési programjának harmadik, részletes programfázisát, mely tartalmazza a részletes helyzetelemzést, stratégiát, prioritásokat és operatív programot. Tudni kell – és ez egyedi a meghirdetett programban –, hogy a továbbiakban a program minden egyes részlemére a megvalósító szervezeteknek pályázatot kell benyújtaniuk.

A fejlesztési tervben igen részletesen elemeztük a jelenlegi helyzetet, melynek végső megállapításait az alábbi kritikus pontokban összegeztük:

1. A szociális alapellátás (étkeztetés, házi segítségnyújtás) tárgyi feltételeinek hiányosságai gátolják a jogszabályi előírásoknak – ellátotti- és szakmai elvárásoknak megfelelő feladatellátást.
2. A szociális gondozók és a falugondnokok elszigetelten, támogató háttér nélkül tevékenykednek, ami fokozott pszichés terhelést eredményez és növeli a kiégés veszélyét.
3. Az idősek nappali ellátása iránti igények jóval meghaladják a rendelkezésre álló férőhelyek számát. A klubok épületeinek állaga leromlott, fejlesztésre szorul.
4. A kistérség több településén nincs biztosítva, illetve nem megfelelő színvonalon működik a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás. A szolgáltatások személyi és tárgyi feltételei jelentősen elmaradnak a jogszabályi követelményektől, ellátotti igényektől és szakmai elvárásoktól.
5. Hiányoznak a gyermekek napközbeni ellátását biztosító bölcsődék, családi napközik, nem biztosított a házi gyermekfelügyelet.
6. A gyermekek alapellátás keretében történő átmeneti gondozása megoldatlan, helyettes szülői hálózat, és gyermekek átmeneti otthona sem működik a kistérségben.
7. A pásztori kistérségben, ahol a 60 éven felüliek aránya nagyobb a megyei átlagnál, sem idősek átmeneti elhelyezését-, sem tartós elhelyezést biztosító intézmények nem működnek.
8. A jelenleg működő szociális intézményrendszer, a napi 4 órát meghaladó folyamatos ellátást és felügyeletet igénylő gondozási igényeket nem tudja kielégíteni.
9. Az egészségügyi és a szociális ellátórendszerek egymástól függetlenül működnek, nincs megfelelő együttműködés.

E tények ismeretében határoztuk meg a stratégiai tervet, melynek célkitűzéseit, prioritásait és az ezekre épülő alprogramokat az alábbi táblázat mutatja be.

A PÁSZTÓI KISTÉRSÉG SZOCIÁLIS FEJLESZTÉSI PROGRAMJÁNAK CÉLHIERARCHIÁJA

Globális cél

A jogszabályoknak, illetve a helyi igényeknek megfelelő mintatértékű szociális ellátórendszer létrehozása

1. tervcél

A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés fejlesztése

2. tervcél

A szolgáltatások szakmai színvonalának fejlesztése

1. prioritás

a jogszabályoknak megfelelő szolgáltatási rendszer kialakítása

2. prioritás

a helyi igényeknek megfelelő szolgáltatási rendszer kialakítása, az ellátási mutatók javítása

3. prioritás

humán erőforrás fejlesztés, képzettségi előírások teljesítése

„A” alprogram

a szociális alapellátás (étkeztetés, házi segítségnyújtás) teljes körű kiépítése, fejlesztése

„C” alprogram

idősek nappali ellátását biztosító intézmények kialakítása, bővítése, korszerűsítése

„D 2” alprogram

gyermekek átmeneti elhelyezését biztosító intézmény kialakítása, a helyettes szülői hálózat fejlesztése

„F és G” alprogram

komplex szakmai, szakértői szolgáltatás igénybevétele, külső szervezetek bevonása az ellátórendszerbe

„B” alprogram

a gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatások kiépítése, fejlesztése

„D 1” alprogram

a teljes kistérséget kiszolgáló idősök átmeneti elhelyezését biztosító intézmény létrehozása

„E” alprogram

az egészségügyi és a szociális ellátás hatékonyabb együttműködésének segítése

A fejlesztési terv operatív programja – mint korábban is jeleztük – 34 részprojektet tartalmaz. A program össz. bekerülési költsége 375.866 eft, mely összegből 260.141 eft-ot fele-fele arányban a Szociális és Családügyi Minisztérium és a Nógrád Megyei Területfejlesztési Tanács biztosít. A fennmaradó 115.725 eft-ot a programot megvalósító önkormányzatok finanszírozzák. A részprojekt közt többek között 11 étel- és személyszállításra alkalmas gépkocsi beszerzése, 3 mikrotérségi gyermekjóléti és családsegítő központ kialakítása, 3 új idősek nappali ellátását biztosító intézmény kialakítása, 4 ugyanilyen intézmény felújítása, jelzőrendszeres házigondozás kistérségi kiépítése, home care szolgáltatás beindítása, valamint egy gyermekek átmeneti elhelyezését biztosító intézmény létrehozása szerepel.

A programterv legnagyobb volumenű beruházása Pásztón valósul meg, ahol 224.000 eft-os összköltséggel létrehoznak egy idősek átmeneti elhelyezését biztosító intézményt, amely természetesen a teljes kistérséget hivatott kiszolgálni.

Nem titkolt szándéka a programnak az egészségügyi és szociális ellátórendszer komplex működésének megvalósítása, amely az országban működő ellátórendszerekhez képest egy új struktúrában gondolkodik.

Végül szólni kell a program megvalósulásának várható eredményeiről, melyeket két csoportban érdemes rendszerezni.

Közvetlen hatások

1. A szociális alapellátás (étkeztetés, házi segítségnyújtás) fejlesztésének eredményeképpen:
  - korszerűsödik és bővíthetővé válik a szervezett étkeztetés, javul a szociálisan rászorulóknak ellátásokhoz való hozzájutása;
  - az ételszállítás gyorsabbá-, közegészségügyileg elfogadottabbá válik;
  - csökken a szociális gondozók közlekedésre fordított ideje és nő a személyes gondozásra fordítható idő;
  - biztosíthatóvá válik a jogszabályi előírásoknak, ellátotti-, és szakmai elvárásoknak megfelelő házi segítségnyújtás (egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás, bevásárlás, ügyintézés, környezettel való kapcsolattartás segítése);
  - az idősek nappali ellátását biztosító klubokban is lehetőség nyílik az idősek szállítására, így a mozgásukban korlátozott vagy távolabb lakó időskorúak számára is elérhetővé válik a szolgáltatás;
  - egyéb, a helyi adottságokhoz igazodó közösségi igények kielégítése (gyermekszállítás, árubeszerzés, társintézmények segítése stb.)
2. A gyermekjóléti és családsegítő szolgálat kiépítésével és fejlesztésével
  - a kistérség minden településén elérhetővé válik a gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatás;
  - a jogszabályban meghatározott számú és szakképzettségű családgondozók alkalmazásával javul a szolgáltatások minősége;
  - a mikrotérségi központok létrehozásával biztosítottá válik a szükség szerinti szakmai és módszertani konzultáció, a rendszeres esetmegbeszélés és a családgondozók szakszerű helyettesítése;
  - a központok közötti 2 szintű társulás biztosítja a megfelelő szakmai háttérrel.
3. Az idősek nappali ellátását biztosító intézmények kialakítása, bővítése és korszerűsítése eredményeképpen:
  - javul a szociális ellátásokhoz való hozzáférés, a lakókörnyezetben válnak elérhetővé a szolgáltatások,
  - az idősek klubjait működtető településeken:

- A nappali ellátást biztosító intézmények kialakításával, a férőhelyek bővítésével és korszerűsítésével javul a szociális ellátásokhoz való hozzáférés, a lakókörnyezetben válnak elérhetővé a szolgáltatások;
  - Az idősek klubjait működtető településeken lehetőség nyílik a szociális alap-, és nappali ellátást integráló gondozási központok kialakítására, a rászorulóknak igényeikhez rugalmasan alkalmazkodó komplex területi gondozás megvalósítására;
  - A nappali ellátást nyújtó intézmények közösségi házként is funkcionálhatnak, helyet biztosíthatnak a civil szervezeteknek, javítva ezzel az intézmény „kihasználtságát”, a civil szervezetekkel való együttműködést, kapcsolattartást és a lakosság közérzetét.
4. A teljes kistérséget kiszolgáló idősek átmeneti elhelyezését biztosító intézmény létrehozásával
- a lakókörnyezet közelében válna elérhetővé a szolgáltatás
  - az intézmény kórház területén történő kialakítása lehetőséget biztosít az egészségügyi és a szociális intézmény együttműködésére, ami kölcsönös előnyöket biztosíthat mindkét fél számára.
  - az átmeneti elhelyezést biztosító intézmény sok esetben kiküszöbölhetné a tartós elhelyezést, vagy optimálisan megnyújthatná az intézménybe kerülés időpontját, csökkentve a hosszú várakozási időből és a területi elhelyezkedésből adódó feszültségeket
  - a szociális ellátások egymásra épültsége az alapellátás a nappali ellátást nyújtó idősek klubja, a jelzőrendszeres házi gondozás, a home care szolgáltatás, az átmeneti elhelyezést biztosító intézmény, a tartóselhelyezést biztosító idősek otthona, az ellátottak mindenkori igényeikhez, szükségleteikhez rugalmasan alkalmazkodni képes szociális ellátást eredményezhet.
5. A gyermekek átmeneti elhelyezését biztosító intézmény kialakítása és a helyettes szülői hálózat kiépítése
- lakókörnyezet közelében, hatósági beavatkozások nélkül biztosíthatja a rászoruló gyermekek átmeneti ellátását
6. Az egészségügyi és szociális ellátórendszer kapcsolódása
- a jelzőrendszeres házi gondozás beindítása
    - elősegítheti a lakókörnyezetben való segítségnyújtást
    - kiküszöbölheti az intézményi elhelyezést,
    - a folyamatos felügyelet növeli az ellátottak biztonságérzetét
  - az egészségügyi és a szociális intézményrendszer együttműködése egyes elemeinek integrációját eredményezi.
  - a home care szolgáltatás a házi segítségnyújtás, házi ápolás és otthoni szakápolás komplex megvalósítását eredményezi.
7. A komplex szakmai szakértői szolgáltatás igénybevétele
- az ellátást végző szociális szakemberek továbbképzésével elősegíti a jogszabályban meghatározott képesítések megszerzését, ismeretek szinten tartását és fejlesztését.
  - segíti a jogszabályi változásokból eredő új típusú szolgáltatások beindítását, a jogszabályok értelmezését, és gyakorlati alkalmazását
  - a komplex szakmai szakértői szolgáltatás igénybevétele az ellátások minőségi fejlesztését eredményez
  - szakmai konferenciák megrendezésével biztosítja az új típusú ellátások, szociális fejlesztési programok bemutatását, elemzését és végül teljes megvalósítását.
  - a civil szervezetek lehetőség szerinti bevonásával javul a szociális ellátórendszer hatékonysága, az ellátottak lelki mentális segítése fokozottabban valósul meg.

Közvetett hatások

A kistérségi szociális fejlesztési program megvalósításának időintervallumában is már, de különösen azt követően ebben a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségben jelentős technikai és humánerőforrás fejlesztés eredményeként

- a jogszabályi előírásoknak megfelelő, vagy rövidtávon azt megközelítő ellátási feltételek alakulnak ki,
- javul a területen élő lakosság életminősége, mert
  - az ellátásra rászorulóknak közvetlenül és korszerűen megkapják az igényelt szolgáltatást,
  - az aktív korú lakosság „felszabadul” az egyébként intézmény által biztosítható, vagy kötelezően biztosítandó terhek alól, ezért hatékonyabban tudja végezni munkáját
  - a hatékonyabb munkavégzés eredményeképpen hosszabb távon javul a lakosság jövedelemtermelő képessége és a szociális költségekhez való hozzájárulás lehetősége, ez segíti a rendszer önfelkaroló képességének javulását
  - a program megvalósulásával munkahelyek létesülnek (kb 50), ahol az érintett családok jövedelemhez jutnak, a dolgozók szakmailag fejlődnek
  - a program teljes beindulása után mintaértékűvé válik más térségek számára is.
- Az egészségügyi és szociális ellátórendszer együtt, egymás mellett harmonikus együttműködésének eredményeként „nyugati” típusú ellátórendszer alakulhat ki, ami szinte minden jogszabályi, szakmai felügyeleti és ellátotti igényt kielégít, ezért az érintett lakosság nyugodtabban és kiegyensúlyozottabban élhet.

Jelenleg a fejlesztési terv első, 2001. évi ütemeként 15 projekt kivitelezése van folyamatban. A 2002. évi ütem első megvalósuló programja egy szakmai konferencia, melynek Pásztó város ad otthont 2002. február 18-án és 19-én. E fórum a szociális ellátások tapasztalatai, támogatási rendszerei mellett természetesen részletesen foglalkozik a Pásztói Kistérség 3 éves fejlesztési tervével is.

Sisák Imre polgármester
Bartus László osztályvezető
Odlerné Tiszovszki Mária intézményvezető

A FEJLESZTÉSI PROGRAM KIDOLGOZÁSÁBAN RÉSZTVEVŐK

1. Megbízó és irányító: Pásztói Kistérség Területfejlesztési Társulása
2. Program koordinátora: Pásztó Város Önkormányzata - **Sisák Imre polgármester**
3. Programfelelős személyek
  - **Bartus László** Pásztó Város Önkormányzat Intézményirányítási Osztály Vezetője
  - **Odlerné Tiszovszki Mária** Pásztói Területi Gondozási Központ Vezetője
4. Témafelelős
  - **Bartus László**